

**«КРИЗА ПАНДЕМІЇ» ТА ПОСТАНОВА ПИТАНЬ
ЩОДО ХАРАКТЕРУ ВИКЛИКІВ МАЙБУТНОСТІ:
ПРОЕКЦІЇ НА КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ
І КАРИБСЬКОГО БАСЕЙНУ (ЛАКБ)**

**“THE PANDEMIC CRISIS” AND THE QUESTION
ON THE CHARACTER OF THE CHALLENGES OF THE FUTURE:
PROJECTIONS FOR THE COUNTRIES
OF LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN (LACB)**

Барабаш О.В.,

кандидат філософських наук,

докторант кафедри політології, соціології і культурології

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ORCID ID: 0000-0001-8479-8926

У даній роботі здійснено спробу поставити питання щодо характеру сучасності як такої, з виходом на розуміння ключових тенденцій розвитку та особливостей політичних процесів з окресленням проблематики ризиків майбутності; у межах науково-дослідницького спрямування з'ясувати окремі параметри, сутність і можливі наслідки цивілізаційних змін, що відбуваються на національно-державному, регіональному, міжнародно-глобальному рівнях у контексті екотехнологічних зрушень сучасності, переналаштувань моделей розвитку, здійснення геополітичних стратегій, і вийти на проблематику стосовно адекватних функціональних спроможностей інституційного характеру протистояти загрозам сьогодення, майбутності. У межах заданого підходу проаналізовано актуалізовані загрози й специфіку реакцій на них під час розгортання «кризи пандемії» в кількох країнах Латинської Америки та Карибського Басейну (ЛАКБ), визначено поля проблемності у зв'язку з перебігом соціополітичних процесів, спрямувань конституційних змін, появ зон ризику з виходом на окремі узагальнення матеріалу, прогнози щодо перспектив. Зроблено висновки, що відповіді щодо віднаходження засобів подолання кризи і розбудови подальших основ соціополітичного життя слід шукати в контексті прив'язок до масових ціннісно-орієнтаційних настанов, у мотиваційних елементах щодо соціально запрограмованих дій, «габітусах» і механізмах швидкої, соціально відповідальної роботи з людьми. Обставини, за яких пройдуть перевірки щодо системно-інституційної та ціннісної стійкості на різних рівнях сучасною «кризою пандемії» країни регіону, і якими будуть тренди подальшого розвитку, залежить від багатьох факторів, але на місцевому рівні передусім, мабуть, від «динамізму розумної дії» еліт та спрямованості громадянського суспільства на пошук стратегій і тактик розвитку.

Ключові слова: «криза пандемії», екосоціальні конфлікти, політичні процеси, Латинська Америка і Карибський Басейн.

In this paper an attempt is made to raise the question of the nature of the present as such, with an understanding of the key trends in the development and features of political processes, outlining the problems of future risks. Within the framework of research direction to find out individual parameters, essence and possible consequences of civilizational changes occurring at national-state, regional, international-global levels in the context of ecotechnological shifts of modern times, re-adjusting development models, implementing geopolitical strategies and problems with regard to adequate functional capacities of an institutional nature to withstand the threats of the present and the future. Within the given approach, actualized threats and specificity of reactions to them during the deployment of the “pandemic crisis” in several countries of Latin America and the Caribbean (LACB) are analyzed, the fields of problems are connected with the course of sociopolitical processes, the emergence of constitutional changes, with access to individual generalizations of the material, forecasts about the prospects. It is concluded that the answers to finding the means of overcoming the crisis and building the further foundations of sociopolitical life should be sought in the context of attachment to the mass values and orientations, in the motivational elements for socially programmed actions, “habitus” and mechanisms of rapid socially responsible work with people. The circumstances under which systemic-institutional and value-sustainability will be tested at different levels by the current “pandemic crisis” of the country of the region and what will be the trends of further development depends on many factors, but, at the local level, first of all, perhaps, on the “dynamism reasonable action” by the elites and the focus of civil society on the search for development strategies and tactics.

Key words: “Pandemic crisis”, ecosocial conflicts, political processes, Latin America and the Caribbean.

Постановка проблеми. Сучасний світ став настільки динамічним і тенденційно різноекторним, що, можливо, ми стоїмо на порозі не тільки якісно нових проривів цивілізаційного характеру, але й можливостей моделювання майбутності з урахуванням напрацювань технологічно-нейрологічного (super forecasting) впливу,

інших новітніх методик конструювання та програмування соціальної реальності. На наш погляд, у цій ситуації «перемикання швидкості змісту» важливою площиною формування результативно бажаного контуру розвитку повстає відпрацювання проблемності соціально-політичного характеру шляхом самого окреслення кола питань,

що потребують, щонайменше, розгляду й подальшого форматування ліній перспективи відносно нагальності досліджень. Зрештою, навіть саме намагання вийти за межі загальноприйнятого світоглядного мейнстріму і «зняти шори» заданого наперед сприйняття щодо ходу подій вже і є сфера відповідальності науки.

Мабуть, пандемія COVID-19 стала, певною мірою, сигналізатором цивілізаційного переналаштування і «речовиною проявів», актуалізації проблемності як на рівні загальносвітовому, так і національно-державному. На фоні дискусійних досліджень Т. Пікетті (*Thomas Piketty*) щодо особливостей розвитку сучасного капіталізму і показників відносно характеру та стану нерівності доходів у світі, концентрації великого капіталу в руках лічених осіб, що складались у подібну конфігурацію напередодні 1-ої та 2-ої світових війн, проведення аналогій у боротьбі з коронавірусом, щодо суми заходів подолання пандемії як заходів глибинно-ресурсного, мобілізаційного характеру з виходом на риторику «війни», виглядає досить символічним. Зрештою, боротьба з хворобою є «війною за майбутнє» в багатьох смислах, вона розгортається на різних рівнях і визначає також матричність, основу конструкції світового облаштування на якийсь час історії з усіма похідними можливостями потрапляння в центри зосередження повноважень відносно лідерства рішень, заможності, соціально прийнятної перспективи чи витіснення на периферію світового розвитку в зони слідування тенденційності з подальшими соціальними ризиками й максимізацією конфліктності. І в цьому відношенні окремі штрихи розгортання ситуації з поширенням пандемії і заходів у зв'язку з протистоянням їй або ж просто на фоні «кризи коронавірусу» в країнах Латинської Америки та Карибського Басейну (ЛАКБ) в контексті інших подій у світі виглядають вартими наукової уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незвичність ситуації з досліджуваною тематикою полягає в надзвичайному динамізмі подій, що розгортаються впродовж практично кількох останніх тижнів, а принципові зміни відбуваються щоденно, реакції на них – погодинно. Тому використовуємо суму напрацювань теоретично-методологічного характеру представників різних галузей наукового знання, досвід міждисциплінарних досліджень вітчизняних науковців Ю.Г. Барабаша, М.В. Савчина, І.В. Процюка, О.І. Ткача, Г.М. Куц, В.Ю. Карасьова, І.О. Поліщука, М. Польового, І.Д. Денисенко, М.В. Серебро та закордонних У. Бека, А. Пшеворського, М. Мана, Р. Аткинсона та М. Лінда, статистичні дані Р. Інглхарта та К. Вельцеля. Щодо матеріалу поточних подій у регіоні в ракурсах зв'язку зі зрушеннями глобального характеру «кризи пандемії» були використані

напрацювання науковців, що володіють знаннями ситуації на місцях, – Х. Коронадо, Е. Ліра, Агуеда Перес, Х. Монтані, А. Гуїзо, М. Майа, Д. Черніло.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку зі збігом «кризи пандемії» за часом із переходом людства до нового технологічно-цивілізаційного укладу, з актуалізацією екологічного імперативу та переформатуванням системних основ міжнародної політики за відмови США від ролі ліберально-демократичного гегемону і ствердження основ політико-економічної стратегії національного розвитку, суттєвих проявів загальних труднощів капіталізму фази пошуків шляхів розвитку та поєднання всіх ризиків сучасності в єдиний комплекс біосоціотехнологічних загроз на рівнях і міжнародному, і регіональному, і національно-державному питання проявів викликів, їхнього характеру та політико-правової, управлінської, структурно-соціальної та теоретико-методологічної реакції залишаються відкритими. Широку аналітичну базу щодо розгортання подій, інституційних запроваджень і особливостей політичних процесів саме за відсутності історичних аналогів змінам такого масштабу «пропонують» країни Латинської Америки та Карибського Басейну.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) Мета статті – з'ясувати окремі параметри, сутність і можливі наслідки цивілізаційних змін, що відбуваються на національно-державному, регіональному, міжнародно-глобальному рівнях у контексті екотехнологічних зрушень сучасності, переналаштувань моделей розвитку, здійснення геополітичних стратегій, і вийти на проблематику стосовно адекватних функціональних спроможностей інституційного характеру протистояти загрозам сьогодення і майбутності. Завдання – проаналізувати актуалізовані загрози й специфіку реакцій на них під час розгортання «кризи пандемії» в кількох країнах Латинської Америки та Карибського Басейну (далі – ЛАКБ), визначити поля проблемності у зв'язку з перебігом соціополітичних процесів, спрямувань конституючих змін, появ зон ризику з виходом на окремі узагальнення матеріалу, прогнози щодо перспектив майбутності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливий для політичної науки ракурс – в якій спосіб і з якою ефективністю здатні діяти в надзвичайній ситуації, однією з варіацій якої є пандемія, демократичні політичні режими, «дефектні демократії» чи «демократії з прикметниками», автократії різного гатунку. Дані щодо того, наскільки рівнозначно успішно впорались із ситуацією подолання загроз в Китаї, Південній Кореї, Тайвані, Сінгапурі, не дають підстав стверджувати поширену тезу відносно слабкості демократій у мобільності реагування на забезпечення

населення в критичності подій. Країни ЛАКБ щодо особливостей розвитку політичних режимів є настільки різноспрямованим регіоном, що надають широку базу для дослідження. Як стверджував А. Пшеворський (*Adam Przeworski*), авторитарні режими здатні забезпечити досить високі показники зростання ВВП на душу населення, але зазвичай на фоні низьких цифр щодо тривалості життя. Головна ж загроза полягає в можливості соціально небезпечного або соціально нерезультативного в бажаному напрямку для більшості населення спрямування волі автократа-правителя [1]. Так, неоднозначним виглядає досвід Республіки Ель-Сальвадор, Президент якої Наїб Букеле (*Nayib Armando Bukele Ortez*) у протистоянні зі злочинністю та в намаганнях відстояти національну безпеку вдався до конфронтаційного сценарію щодо відносин із парламентом в наполяганні отримати його дозвіл на відкриття зовнішнього кредиту. Криза 9 лютого із вторгненням військових, поліції та підрозділів сил безпеки в зал засідань парламенту, 10-ти хвилинна публічна молитва Президента (Наїб Букеле мусульманин, виходець із палестинської спільноти Сальвадору) та проголошення поради йому Всевишнього: «Paciencia! Paciencia! Paciencia!» (Терпіння!) з наступним публічним селфі для своєї сторінки Twitter лише додали йому популярності в народі (рівень довіри тримається на рівні 90%) [2]. Наїб Букеле одним із перших серед лідерів регіону вжив швидких і рішучих заходів щодо запровадження суворого карантину відповідно до рекомендацій ВООЗ, що стали взірцем для наслідування та певним предметом білих заздрощів для мешканців сусідніх країн. Інший приклад реагування – Нікарагуа, де зустрічали звістку про наближення пандемії проведенням «маршу любові» з танцями й обіймами, що пройшов у Манагуа після закликів Віце-Президента Республіки Нікарагуа і водночас дружини Президента, пані Росарії Мурільйо (*Rosario Murillo Zambrana*), під гаслом «Любов в часи COVID-19» (своєрідне посилання на твір Габріеля Гарсії Маркеса «Любов під час чуми») [3]. Нікарагуа – країна з високим рівнем релігійності більшості населення (переважно католицьке християнство), і тому, можливо, суттєві сподівання на подолання загроз пов'язані з потенціалом допомоги, що виходить з ірраціонально-релігійних сподівань. Є, мабуть, і загальна недооцінка ситуації. У будь-якому випадку логіку влади поки зрозуміти досить важко. Президента Данієля Ортеги (*Jose Daniel Ortega Saavedra*) з якихось причин не видно в публічному просторі, і, як відзначають місцеві науковці, «Віце-президент Росаріо Мурільйо <...> є єдиним видимим і вповноваженим голосом уряду, але він звертається до нації тільки за допомогою телефонних дзвінків» [4]. У країні в порівнянні із сусідами є добре підготов-

лені збройні формування (Коста-Ріка, наприклад, взагалі не має армії). Після відвідин Нікарагуа міністром внутрішніх справ Російської Федерації О.В. Колокольцева були відкриті навчальні центри для покращення підготовки силовиків, тобто для подолання надзвичайних ситуацій є резерви, але на фоні 5700 лікарняних ліжок та близько 16 000 працівників із системи охорони здоров'я (лікарі і медсестри) на 6,5 млн жителів [4] прогнозувати розвиток подій у зв'язку з епідемією досить складне завдання.

Загалом же в країнах регіону, зважаючи на традиції та можливості, відреагували більш-менш відповідно рекомендаціям ВООЗ – від жорстких заходів, скажімо, в Перу, де з 15 березня було запроваджено правовий режим надзвичайного стану [5], а з 3 квітня з урахуванням гендерної ідентичності чоловіки та жінки мають з'являтися на вулиці тільки в різні дні тижня, почергово, та Чилі, в якій також ще в середині березня проголосили режим лиха і вивели на вулицю військових для організації заходів убезпечення населення, до таких, що певною мірою запізнило і зі специфікою свого розуміння необхідності карантинних заходів, але таки включились у боротьбу з пандемією. У Мексиці Президент Андрес Обрадор (*Andrés Manuel López Obrador*) після проміжку часу демонстративного нехтування загрозою оголосив, зрештою, надзвичайну ситуацію, а в Бразилії карантинні заходи були запроваджені на рівні рішень керівництва штатів на фоні спротиву цим заходам Президента Жаїра Болсонару (*Jair Messias Bolsonaro*), що висунув гасло: «Бразилія не може зупинитись!», та історії з погрозами 27 губернаторів штатів подати на нього в суд за ігнорування проблеми коронавірусу, що може бути розцінено і як невживання відповідних ситуації заходів убезпечення, що є в компетенції Президента Федеративної Республіки Бразилія).

Однією з найскладніших щодо суми загроз катастрофічного характеру виглядає ситуація у Венесуелі. Прихід пандемії в цю країну «накладається» на параметри затяжної політичної кризи, що виводить нас у площину і «великої економіки» (перетинання інтересів найпотужніших економік світу, а слідом, стану економічної ситуації у світі), і геополітики з її сумою відкритих та прихованих завдань, і навіть великої ідеології (проект «соціалізму 21 століття»). Боліваріанська Республіка Венесуела (*República Bolivariana de Venezuela*) вже тривалий час є полем прояву всіх чотирьох ресурсів соціальної влади за М. Маном (*Michael Mann*) з такими механізмами влади, що простягаються, за його переконанням, саме як мережі і долають рівні національно-державного характеру в сьогодні [6, с. 7]. Окремі дослідження, спираючись на суму показників, демонструють, що незважаючи на серйозний рівень проблемності

в країні та за її межами, Президент Н. Мадуро (*Nicolás Maduro Moros*) втримує такий стан речей, що за класифікацією Роберта Ротберга (*Robert Rotberg*) дозволяє говорити скоріше про слабку державу, ніж про «failed state» (таку, що наближається до розпаду). «Паралельний» Тимчасовий Президент Хуан Гуайдо (*Juan Gerardo Guaidó Márquez*), що є визнаним Президентом Венесуели у 50 країнах світу, вочевидь, зустрічається з наслідками непевної внутрішньої легітимації свого стану і незручностями дипломатичного характеру у зв'язку з двозначністю трактування основ зовнішньої легітимації (ситуація з незвичною або ж, навпаки, єдино прийнятною за протоколом, залежно від тлумачення, поведінкою Прем'єра Іспанії Педро Санчеса (*Pedro Sánchez Pérez-Castejón*) під час закордонного турне Х. Гуайдо підкреслила незвичайність положення з владою в Венесуелі). На фоні зубожіння певної частини населення країни, що колись славилась масовими заїздами в піковий сезон відпочинку до американської Флориди з подальшим залишанням там значних сум на розваги (втім, підкреслимо, що і зараз є прошарки, групи населення, які й за правління Н. Мадуро можуть вести гідний спосіб життя або мати в перспективі такий, а найбільшій й зараз користуються програмами, за якими отримують освіту за державний кошт, соціальне житло тощо), руйнації способу життя й пониження його стандартів (масова міграція з країни вже перевищила 4,5 млн людей за останні кілька років), вкрай важкого стану з медициною і безпекою наслідки поширення вірусу в країні здатні швидко змінити ситуацію тривалого протистояння політичних сил, за якими стоять потужні геополітичні гравці. Інакше катастрофізм положення в країні вийде на якісно новий рівень з усіма похідними для регіону і світу наслідками. Звинувачення Н. Мадуро та ще 14 представників його команди в наркоторгівлі міністерством юстиції США [7], посилення представництва сил ВМФ у регіоні і водночас активізація спроб взаємодії Тимчасового Президента Х. Гуайдо (ініціативи щодо проведення сумісних заходів спасіння країни [8]) та Президента Н. Мадуро свідчать, на наш погляд, про намагання зрушення тривалої патової ситуації. Загалом, криза у Венесуелі настільки багатовимірна, що вона сама по собі є предметом тривалого й ретельного аналізу, тому, зважаючи на обмеженість наших можливостей обсягом цієї роботи, зазначимо лише один із найсуттєвіших аспектів щодо форматування основ майбутності – варіант розв'язання венесуельського вузла здатен сформулювати «поля впливу», маркувати лімітрофні коридори і позначити центри ресурсів світової влади в їх оппозитивному зіставленні з територіями периферійності та, відповідно, за передбаченням Ульріха Бека (*Ulrich Beck*), концентрації екосоці-

альних ризиків в останніх [9, с. 29]. Потрапляння в подібні зони, вочевидь, загалом підвищують ставки щодо новітніх екосоціальних конфліктогенних ризиків, міняють пропорції їх проявів уже незалежно від подальшої національно-державної приналежності.

Тим не менш, в оглядовому майбутньому залишається актуальною особлива відповідальність відносно сукупності заходів подолання негативних явищ екосоціального характеру національно-державних владних інституцій. Як формулює назву статті Х. Монтані (*Juliana Montani*): «La pandemia es global, pero su respuesta es nacional» [10] (Пандемія є глобальною, але відповідь на неї є національною.) Яким же стане світ загалом? Основи проєктивного бачення, скажімо, представники Римського клубу закликають будувати в тому числі поза звичною лінійністю наших уявлень, породжених наукою ще із 17 століття, залишаючи простір для значних своєю відмінністю варіативності «проривів життя», з мінімумом механістичності уявлень. Так, криза пандемії виступає свого роду «кризою переформатування» з вираженням потреби щодо змін концептуальності бачення і відносно самої постанови питань в аналізі соціопроектів. На думку Карлоса Перейри (*Carlos Álvarez Pereira*), «наша ситуація – це криза цивілізації безпрецедентного розміру, складності й інтенсивності» [11]. Криза, що витікає з розуміння того, що в тому, що ми позначали як неолібералізм, насправді мало лібералізму, а значною мірою багато з «неорантє» [11], що сама система державних зв'язків і міждержавних відносин будувалась на перевагах, багатстві та володарюванні, що були здобуті колись, попередніми поколіннями. Зараз цей порядок речей має бути поставлений під сумнів самою глобальною кризою, існування якої пандемія лише проявляє більш відкрито. Парадокс сучасності можна переформулювати з акцентуванням ролі екологічного імперативу: «у нас є три імперативи, які не всі можуть бути виконані одночасно: екологічний, демократичний і рантє» [11].

Ситуація з пандемією проявляє в контексті заходів економічного характеру і боротьбу певних стратегій, відкритих чи прихованих тенденцій щодо характеру подальшого розвитку капіталізму. Багато в чому світовий тренд визначиться у зв'язку з розвитком ситуації в країні-лідері демократичного світу США.

Дональд Трамп прийшов до влади в США під гаслами політекономічної стратегії «national development», що зорієнтована на розвиток та використання потужностей виробничого характеру в Сполучених Штатах і зосередженні ресурсних можливостей капіталів саме на площині виробництва задля створення нових робочих місць в країні [12]. Але безпрецедентні заходи останніх днів щодо вливання безпосередньо

в економіку США 2,3 трлн дол. і запуску спеціальних нових і розширених програм з надання допомоги компаніям, а також державним та місцевим органам влади з використанням потужностей впливу ФРС [13] засвідчує повернення різних за методологією заходів коригування економічних процесів в їх ситуативному антикризовому сполучанні, що може знаменувати і початок віднаходження нових налаштувань щодо розвитку капіталізму. Тільки за останні 3 тижні в США втратили роботу майже 17 млн людей [14], і якою буде динаміка виходу з кризи за тенденції до автоматизації виробництва, що означає і меншу пропозицію на ринку праці, – прогнози дуже обережні. Додають інтриги сценаріям майбутності і вибори 2020 Президента США, оскільки, окрім нинішнього Президента США Дональда Трампа, за посаду формального очільника держави будуть боротися ще і зорієнтований на фінансовий капіталізм Джо Байден та схильний до «демократичного соціалізму» на кшталт данського варіанту з високими стандартами соціального захисту Берні Сандерс. Принципова новизна ситуації полягає в запровадженні технологічно новітніх укладів виробництва, самого життя з ракурсами боротьби за організацію цих укладів та подальшими вигодами лідерства, що буде спроектовано на різні сфери соціального-політичних практик. «Роль, яку цифрова екосистема відіграла у відповідь на кризу в галузі охорони здоров'я, підкреслює, що геополітика технологій є цінністю для розвитку дипломатії. Вперше в історії Китай стане новим учасником розбудови Четвертої промислової революції...» [15]. Ми маємо змогу спостерігати як, скажімо, в Європі розгоряється протистояння стосовно платформи для мережі 5G, і як під тиском США навіть Франція та Німеччина і частково (радіомережі) Великобританія схилиються до використання окремих ліній з китайської платформи Huawei – найбільш функціональної, дешевої та практичної, не кажучи вже про заявлену готовність до повної співпраці на цій технологічній платформі Греції чи Італії. Можемо спрогнозувати, що надалі змагання технологічного характеру будуть набувати ще більшої гостроти і мати різні варіанти протистояння. На яких «територіях» і в який саме спосіб вони будуть розгортатися – це питання стосується і країн ЛАКБ. У будь-якому випадку породжується принципово нова ситуація організації способу життя, що буде потребувати відповідного правового регулювання і на міжнародному, і на національному рівнях.

Піст-кризова хвиля безробіття й фінансові складнощі досягнуть, зрештою, різних країн і набудуть своїх форм і якості виразу в регіоні ЛАКБ. Хоча показники по окремих країнах суттєво різняться за багатьма параметрами (у Коста-Ріці мінімальна заробітна платня випускника ВНЗ рівня

бакалавра встановлюється у 567 118. 00 колон, що приблизно дорівнює 965 дол. на місяць, [16] а в найбіднішому Сальвадорі мінімальна заробітна платня має бути на рівні 304, 17 дол.), тим не менш, можна відзначити загальну експансію середнього класу як досягнення розвитку саме останніх десятиліть в усьому регіоні (за даними Всесвітнього Банку, зараз кожен третій мешканець регіону належить до консолідованого середнього класу із щоденним прибутком 13–70 дол.) Спостерігається також значне покращення роботи державного сектору, «меритократія на держслужбі є нормою» [17], фіксувався прогрес щодо відкритості діяльності уряду, електронної участі громадян. Формування навики життя за умов демократії та з новими можливостями доступу до інформації «виховали» і звичку до поступового покращення умов соціального життя і готовність організовано відстоювати свій інтерес, про що свідчать поширені практики сучасної соціальної боротьби – від громадських проектів Mi Medellín [18] до широких протестних акцій наприкінці минулого року в Колумбії, Чилі, Перу, викликаних намаганнями влади понизити стандарти життя. Помітна така тенденція останніх часів: чим вищий рівень демократичної традиції і рівня заможності, тим більшим є незадоволення наявним станом речей: так, 75% латиноамериканців мало довіряють або зовсім не довіряють національним установам (це на 20 пунктів більше, ніж у 2010 р.), зростають сумніви щодо якості державної освіти (рівень довіри впав з 63% до 56%), роботи системи охорони здоров'я (з 57% до 41%). [17]

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. На наш погляд, відповіді щодо віднаходження засобів подолання кризи і розбудови подальших основ соціополітичного життя слід шукати в контексті прив'язок до масових ціннісно-орієнтаційних настанов, у мотиваційних елементах щодо соціально запрограмованих дій, «габітусах» і механізмах швидкої соціально відповідальної роботи з людьми. Новітній характер викликів, що так гостро демонструє криза способу життя у зв'язку з пандемією і в регіоні ЛАКБ, вочевидь, має вирішуватися з певним урахуванням двох важливих світоглядно-ціннісних рис, аспектів, що формують домінантні соціально-проективні характеристики місцевих соціополітичних процесів.

1) Як засвідчують дослідження в країнах регіону Р. Інглхарта (Ronald Franklin Inglehart) та К. Вельцеля (Christian Welzel) – World Values Survey; Inglehart & Welzel, світоглядно-ціннісні орієнтири місцевого населення в їх кореляції з ключовими параметрами, що є в самому підході вивчення, переважно належать, з певними варіаціями, до особливого кластеру [19]. Важливість самовираження в ньому, що зазвичай найбільш

притаманно представникам англо-американського світу з досвідом протестантського світобачення в історії, поєднується з традиціоналізмом цінностей, в якому підкреслюється важливість релігії, зв'язків за лінією батьки–діти, повага до авторитету і традиційних сімейних цінностей, заперечення розлучень, абортів, евтаназії, самогубства. «Ці суспільства мають високий рівень національної гордості й націоналістичних поглядів» [19]. У них залишається досить високим рівень взаємної довіри між людьми і здатність до сумісних колективних заходів.

2) Вочевидь, тривалий досвід розчарувань попередніх десятиліть (століть) сформував стійкий негатив відношення до політичних партій, представників влади, окремих інститутів соціально-політичного життя. Тому дослідження сьогодення демонструють сприйняття населенням регіону політичного процесу ніби поза категоріями, пов'язаними з позиціонуванням у межах звичних схем демократія – авторитаризм, тощо [20]. Єднання людей відбувається навколо лідерів, інституцій у зв'язку з ідеями забезпечення добробуту, прав людини, соціальної справедливості, що виходить не з основних інтенцій ліберальної демократії захистити права меншості, а, скоріше, з акценту відстояти права більшості. У будь-якому випадку сучасні політичні лідери регіону «затиснені» рамками масових очікувань і мають маневрувати між запитамися громадянського суспільства на високий рівень життя, соціальну захищеність та реаліями економічного характеру. Навіть у найбільш розвинених у багатьох відношеннях країнах регіону Мексики та Чилі конституційний процес сьогодення спрямовано саме на осучаснене відтворення в Основних Законах розуміння основних прав людини і відповідальної ролі держави в їх забезпеченні. У Чилі узгоджені позиції учасників процесу щодо проведення Plebiscito – національного Плебісциту за зміну Конституції Республіки Чилі та внесення в Основний Закон положень і норм, що мають закріпити здобутки демократичного способу життя й успіхи соціального розвитку, нормувати гарантії й механізми гідного способу життя [21], в Мексиці після ключового акценту реформ 2011 року про необхідність розкриття положень Статті 1 Політичної Конституції Мексиканських Сполучених Штатів (Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos 5 febrero 1917) про права, що надаються кожній людині в Мексиканських Сполучених Штатах подальша робота ведеться саме в цьому напрямі: «Усі органи влади в межах своїх повноважень зобов'язані сприяти, поважати, захищати та гарантувати права людини відповідно до принципів універсальності, взаємозалежності, неподільності та прогресивності. Отже, держава повинна запобігати, розслідувати, карати та виправляти порушення прав людини

у строки, встановлені законом. Пункт додано DOF 06-10-2011» [22]. Уже досягнуто домовленостей щодо запуску правового процесу деталізації положень Статі 4 Основного Закону в напрямі збільшення обсягу прав соціального характеру, пов'язаних із забезпеченням державою якісної і безоплатної для найбідніших верств населення вищої освіти, покладання на державу додаткових обов'язків відносно забезпечення якісних медичних послуг за державний коштом тощо (зміни, внесені до Основного Закону Мексики впродовж останніх десятиліть, загалом, мають соціально виражений контекст – Стаття 4: «Кожна людина має право на поживну, достатню та якісну їжу. Держава буде гарантувати. Пункт додано DOF 10-13-2011. Кожна людина має право на охорону здоров'я. Закон визначатиме основи та умови для доступу до медичних послуг та встановлення згоди між Федерацією та суб'єктами держави в загальних питаннях охорони здоров'я, відповідно до положень розділу XVI Статті 73 цієї Конституції. Пункт додано DOF 03-02-1983. Кожна людина має право на здорове середовище для свого розвитку та добробуту. Держава гарантуватиме повагу до цього права <...> Нанесення шкоди навколишньому середовищу та погіршення стану породжуватимуть відповідальність того, хто викликає це з точки зору положень закону. Пункт додано DOF 06-28-1999. Реформований DOF 08-02-2012» [22].

У який спосіб пройдуть перевірку щодо системно-інституційної та ціннісної стійкості на різних рівнях сучасною «кризою пандемії» країни регіону, і якими будуть тренди подальшого розвитку, залежить від багатьох обставин, але на місцевому рівні насамперед, мабуть, від «динамізму розумної дії» еліт та спрямованості громадянського суспільства на пошук стратегій і тактик розвитку. Модель держави з високими стандартами соціального захисту на місцевий лад буде випробувана тими незвичними, але прогнозованими вже кілька років (і навіть випробуваними, скажімо, в Фінляндії) заходами, що вже запроваджуються в Іспанії – її уряд офіційно заявив, що виплати під час карантину (приблизно 1000 євро на місяць – цифри коливаються в залежності від сімейного стану людини) будуть подовжені й надалі, після завершення пандемії, але вже як не тимчасова грошова допомога, а постійний безумовний базовий дохід, що має забезпечити мінімум умов для гідного людського життя за тенденції до роботизації виробничих процесів і, відповідно, масового скорочення робочих місць [23], що в регіоні ЛАКБ проявляється як «провокативні» щодо запуску нових політичних процесів – за природністю бажання населення мати подібні ж гарантії існування.

Вочевидь, у боротьбі за майбутнє із загрозами, в тому числі неправильних інституційних рішень,

невірних геополітичних стратегій і не очевидних зараз складнощів розвитку тощо, і буде віднайдено формат співіснування зі світом та розбудови основ власного життя в країнах Латинської Америки та Карибського Басейну, як на рівні регіону, так і відносно окремих союзів регіонального формату (потенціал взаємодії різного ґатунку та взаємодопомоги також проявляється в кризові часи). Особливості ж переобладнання соціально-

політичної дійсності на національно-державному рівні, зрештою, буде багато в чому залежати і від самої готовності учасників процесів на місцях до непередбачуваностей катастрофічних сценаріїв майбутності. Сама постановка проблематики в контексті широких зв'язків загальних соціополітичних зрушень та аналіз подальших подій у країнах регіону позначають перспективи подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Adam Przeworski Democracy and Economic Development. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2675/792b4b3806af246ba811c9bfdfc13c3525a1.pdf>
2. Bukele llama a la insurrección y la Fuerza Armada le jura lealtad. URL: https://elfaro.net/es/202002/el_salvador/24001/Bukele-llam
3. При мировой самоизоляции осталась страна, где вирус отпугивают маршами. Так захотелось жене президента. URL: <https://360tv.ru/news/tekst/virus-otpugivajut-marshami/>
4. NICARAGUA: LA PANDEMIA Y EL PRESIDENTE AUSENTE. URL: <http://agendapublica.elpais.com/nicaragua-la-pandemia-y-el-presidente-ausente/>
5. EN PERÚ, NOS ALEJAMOS AHORA PARA ABRAZARNOS DESPUÉS. URL: <http://agendapublica.elpais.com/en-peru-nos-alejamos-ahora-para-abrazarnos-despues/>
6. Карасев Д.Ю. Историческая социология власти Майкла Манна. Журнал социологии и социальной антропологии. 2016. Том XIX. № 4 (87). С. 5–23.
7. Nicolás Maduro Moros and 14 Current and Former Venezuelan Officials Charged with Narcoterrorism, Corruption, Drug Trafficking and Other Criminal Charges. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/nicol-s-maduro-moros-and-14-current-and-former-venezuelan-officials-charged-narco-terrorism>
8. EE UU propone un plan de transición política en Venezuela sin Maduro ni Guaidó. URL: <https://elpais.com/internacional/2020-03-31/ee-uu-propone-un-plan-de-transicion-politica-en-venezuela-sin-maduro-ni-guaido.html>
9. Вара А.М. Ульрих Бек в Латинской Америке. Глобальный диалог. 2015. Том 5. № 2. С. 28–29.
10. LA PANDEMIA ES GLOBAL, PERO SU RESPUESTA ES NACIONAL. URL: <http://agendapublica.elpais.com/la-pandemia-es-global-pero-su-respuesta-es-nacional/>
11. ¿CRECER O DECRECER? ÉSA NO ES LA CUESTIÓN. URL: <http://agendapublica.elpais.com/crecer-o-decrecer-esa-no-es-la-cuestion/>
12. Atkinson R.D., Lind M. National Developmentalism: From Forgotten Tradition to New Consensus. American Affairs. 2019. Volume III. № 2 (Summer 2019). P. 165–191.
13. New Fed Programs Could Pump \$2.3 Trillion Into the Economy April 9, 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/04/09/business/economy/new-fed-programs-could-pump-2-3-trillion-into-the-economy.html>
14. Tally of Unemployed Workers Surges by 6.6 Million: Live Updates. Jobless claims now exceed 16 million in the United States. April 9, 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/04/09/business/stock-market-today-coronavirus.html?action=click&module=Spotlight&pgtype=Homepage>
15. POLOS TECNOLÓGICOS, GEOPOLÍTICA EN MOVIMIENTO. URL: <http://agendapublica.elpais.com/polos-tecnologicos-geopolitica-en-movimiento/>
16. URL: <https://tusalario.org/costarica/tu-salario/salario-minimo>
17. LAS TRAMPAS DEL DESARROLLO EN AMÉRICA LATINA: HACIA UN NUEVO CONTRATO SOCIAL. URL: <http://agendapublica.elpais.com/las-trampas-del-desarrollo-en-america-latina-hacia-un-nuevo-contrato-social/>
18. URL: <http://mimedellin.org/>
19. 2014. World Values Survey: Round Six – Country-Pooled Datafile Version / R. Inglehart et al. (eds.). URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>. Madrid: JD Systems Institute.
20. The 23rd Annual Conference of the Development Bank of Latin America. Published Washington, D.C., USA published: 12/09/2019. URL: <https://www.idea.int/news-media/news/23rd-annual-conference-development-bank-latin-america>
21. Presidente promulga reforma que posterga el Plebiscito para el 25 de octubre 26 de Marzo de 2020. URL: <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2020/03/26/981142/Presidente-promulga-reforma-que-posterga-plebiscito.html>
22. CONSTITUCIÓN POLÍTICA DE LOS ESTADOS UNIDOS MEXICANOS. URL: http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/1_060320.pdf
23. Spanish Government Aims to Roll Out Basic Income 'Soon'. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-05/spanish-governme-nt-aims-to-roll-out-basic-income-soon>